

M|SA

Media and Law Studies Association
Medya ve Hukuk alışmaları Derneği

TÜRKİYE'DE GAZETECİLİK:
**GÜVENDE
HİSSETMİYORUM**

GAZETECİLERİN MARUZ KALDIĞI ŞİDDET, SONUÇLARI VE GÜVENLİK ALGISI

MLSA HAKKINDA

Medya ve Hukuk Çalışmaları Derneği (MLSA) olarak Türkiye’de temel hak ve özgürlüklere yönelik baskıların endişe verici bir seviyeye ulaştığı dönemde, Aralık 2017’de kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olarak çalışmalara başladık. Çalışmalarımızla ifade özgürlüğü, basın ve bilgi edinme özgürlüğü haklarını savunmak için acil ve giderek artan bir ihtiyaca cevap vermeyi amaçlıyoruz. Popülerlik düzeyleri ya da ideolojileri fark etmeksizin başta gazeteciler olmak üzere akademisyenler, aktivistler, avukatlar ve diğer profesyonel gruplar için hukuki destek ve savunuculuk çalışmalarını birleştirerek medya özgürlüklerine yönelik tehditlere karşı bütünsel bir yanıt veriyoruz.

Temel faaliyetlerimizle birlikte aşağıdaki gibi özel projeler de yürütüyoruz:

- İfade özgürlüğü davalarına odaklanan dava izleme programı
- Avukatlara yönelik insan hakları çalıştayları
- Profesyonel gazetecilik atölyeleri
- Bağımsız ve işsiz gazeteciler için yazma fırsatları yaratılması
- İnternet sansürünün izlenmesi ve internet özgürlüğünün savunulması

EKİP

Hazırlayanlar

Elif Akgül, Laura Kunzendorf

Editör

Ali Safa Korkut

Danışman

Deniz Tekin

Tasarım

Pikan Ajans

Bu rapor, UNESCO tarafından yönetilen ve Gazetecilerin Güvenliği ve Cezasızlık Sorununa ilişkin Birleşmiş Milletler Eylem Planı’nın uygulanmasına katkıda bulunmayı amaçlayan Global Media Defence Fund’un desteğiyle hazırlanmıştır.

Bu raporda kullanılan tanımlamalar ve materyallerin sunumu, herhangi bir ülkenin, bölgenin, şehrin, alanın ya da yetkililerinin yasal statüsü, yahut sınırların veya hudutların kısıtlamalarına dair UNESCO adına herhangi bir görüş ifade etmez. Yazar(lar), bu raporda yer alan verilerin ve burada ifade edilen, UNESCO’ya ait olması gerekmeyen ve UNESCO’yu bağlamayan görüşlerin seçiminden ve sunumundan sorumludur.

İLETİŞİM

+90 212 983 41 92

info@medyavehukuk.org

mlsaturkey.com

twitter.com/mlsaturkey

instagram.com/mlsa.turkey

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	3
GİRİŞ	5
ÖNE ÇIKAN BULGULAR	8
ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ	9
BULGULAR	12
SONUÇ	23
ÖNERİLER	25
GAZETECİLER İÇİN KAYNAKLAR	26

“ ”

GİRİŞ

Demokratik bir toplum için basın özgürlüğü ne kadar hayati ise basın özgürlüğünün tesisi için gazetecilerin mesleklerini zarar görmeden, endişe duymadan ve bağımsız bir şekilde yapabilmelerini sağlamak da aynı derecede önemli. Buna rağmen dünya genelinde gazeteciler cinayet, yargılama, darp, hakaret, tehdit vb. bir dizi şiddetin nesnesi durumunda.

2022'de ölümler yeniden arttı

UNESCO verilerine göre 1993 yılından bu yana 1602 gazeteci mesleki faaliyetleri nedeniyle ya da mesleklerini icra ederken öldürüldü. 2023 yılında öldürülen gazeteci sayısı ise UNESCO'ya göre 15 Haziran 2023 tarihi itibarıyla 22.

2022, son yıllarda azalan gazeteci ölümlerinin tersine dönüp yarı oranda arttığı bir yıl oldu. Yine UNESCO verilerine göre 2022 yılında 86 gazeteci öldürüldü.

Türkiye'de ise Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin (TGC) verilerine göre 1909-2022 yılı arasında 68 gazeteci öldürüldü. Ancak Cumhuriyet sonrası dönemi ele aldığımızda dahi gerçek anlamda kamu vicdanını rahatlatacak bir adli sürecin yürütüldüğü bir dosya ise yok. Ne 2000'ler öncesindeki Abdi İpekçi, Uğur Mumcu, Ahmet Taner Kışlalı cinayetleri ne de 2007'deki Hrant Dink cinayeti tam olarak aydınlatıldı. Faillerin kamu görevlisi yahut devlet yapılarıyla ilişkili olduğu cinayetlerdeyse faillerin sorumlu tutulmasına en çok yaklaşılınan dava Metin Göktepe dosyası oldu.

Fiziksel şiddet: Darp, takip, hakaret...

Gazetecilere yönelik şiddet denildiğinde akıllara mesleki faaliyetler nedeniyle işlenen cinayetler gelse de şiddetin çeşitli formları mevcut. Uluslararası örgütlerin raporlamaları genellikle cinayetler, kayıp ya da zorla alıkoymalar ve de tutuklamalara odaklanmış durumda. Darp, tartaklama, takip, hakaret, hedef gösterme gibi şiddet biçimlerine ilişkin detaylı bir veri ise bulunmuyor.

Oysa Türkiye örneğine baktığımızda bu şiddet biçimlerinin işlerini yapmaktan "caydırmak" için gazetecilere karşı en sık kullanılan yöntemler olduğunu görüyoruz.

Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın (TGS) 2022-2023 Basın Özgürlüğü Raporu'na göre son bir yılda en az 96 gazeteci fiziksel saldırıya uğradı, 43 gazeteci sözlü olarak tehdit edildi. Mesleki faaliyetlerinden ötürü soruşturma ya da yargılama sürecinde bulunan gazeteci sayısı ise bilinmiyor. Ancak MLSA'nın dava izleme verilerine göre 1 Eylül 2021 ile 20 Temmuz 2022 adli yılında Türkiye'de en az 318 gazeteci yargılandı. Bu gazetecilerin çoğu terörle ilgili suçlamalara maruz kalırken kendilerine yöneltilen suçlamalara delil olarak ise haber, yazı, fotoğraf ve sosyal medya paylaşımları gösterildi.

Fiziksel şiddetin en çarpıcı ve güncel örneği olarak Bitlis Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Sinan Aygül'ün başına gelenleri gösterebiliriz.

Aygül, Tatvan Belediyesi hakkında yaptığı yolsuzluk ve usulsüzlük haberleri sonrası 17 Haziran'da bir belediye çalışanının saldırısına uğradı. Belediye Başkanı Mehmet Emin Geylani'nin koruma polisi de çevrede bulunan yurttaşların saldırıyı önlemek için müdahale etmesini engelledi. Geylani çalışanın, Bitlis Valiliği ise polis memurunun görevden uzaklaştırıldığını ve hakkında adli ve idari soruşturma başlatıldığını açıkladı. Bu iki fail, daha sonra da tutuklandı.

Aygül aynı zamanda, Tatvan'da bir çocuğa cinsel saldırıda bulunulduğuna dair iddiaları nedeniyle Dezenformasyon Yasası gerekçe gösterilerek tutuklanan, hakkında dava açılan ve hapse mahkum edilen ilk gazeteciydi. 14 Aralık 2022'de tutuklanan Aygül, 22 Aralık'ta tahliye edildi. "Halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma" suçlamasıyla 10 ay hapis cezası alan Aygül'ün istinaf başvurusu da Van Bölge Adliye Mahkemesi tarafından reddedildi.

Şiddet uygulayan polislere takipsizlik, şiddet gören gazeteciye dava

AFP foto muhabiri Bülent Kılıç'ın 26 Haziran 2021'de İstanbul'daki 19'uncu Onur Yürüyüşü'nü takip ederken polis tarafından boğazına bastırılarak işkence ve ters kelepçeyle gözaltına alınması da gazetecilere yönelik şiddete bir diğer örnek.

Olayın ardından MLSA Hukuk Birimi avukatları, kimliği tespit edilen iki polis memuru hakkında 4 Ağustos 2021 tarihinde "mala zarar vermek" ve "zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle basit yaralama" yönünden suç duyurusunda bulundu. Dernek, Kılıç adına tazminat davası da açtı. İstanbul 8. İdare Mahkemesi, gazeteciye müdahale eden polislerin "orantısız güç kullandığına" hükmederek Kılıç'a 30 bin 95 lira 58 kuruş tazminat ödenmesine hükmetti.

Savcı Aysel Daşkıran, idare mahkemesinin "orantısız güç uygulandığı" kararını dikkate almadı ve polisler hakkındaki suç duyurusu ise takipsizlikle sonuçlandı. Polislerin 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nda tanımlanan zor kullanma yetkilerini aşmadığına kanaat getiren savcı, 16 Mart 2023 tarihinde polisler hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verdi. Kılıç'ın avukatları karara itiraz etti ancak İstanbul 5. Sulh Ceza Hakimliği, 14 Nisan 2023 tarihli kararıyla bu itirazı reddetti.

Aynı savcı, takipsizlik kararı verdiği gün, "görevi yaptırmamak için direnmek" ve "kamu görevlisine görevinden dolayı alenen hakaret" suçlamalarıyla gazeteci Kılıç hakkında iddianame düzenledi. İddianame, İstanbul 19. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından kabul edildi.

Dijital şiddet

Gazetecilere yönelik tehdit, taciz, ısrarlı takip ve darp gibi fiziksel şiddete biçimlerine Web 2.0 ile birlikte artan çevrimiçi saldırılar da eklendi.

Tehdit, taciz, hedef gösterme, "doxxing" (kişisel bilgileri kamuya açık platformlarda yaymak), haber kaynaklarının ifşa edilmesi ve siber saldırılar gibi çevrimiçi şiddet biçimleri, gazetecilerin en sık maruz kaldığı şiddet türleri haline geldi. Bunların yanı sıra kamu otoritelerine ihbar, soruşturma, yargılama ya da Türkiye'de çok sık gördüğümüz, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün ya da İçişleri Bakanı'nın sosyal medya hesaplarını etiketleme gibi yöntemler de dijital alanda gazetecilerin maruz kaldığı şiddet biçimleri olarak öne çıkıyor.

Geçmişte yalnızca sokak, işyeri ya da saha gibi kamusal alanlarda tanıklık ettiğimiz şiddet, dijitalleşmenin etkisiyle gazetecilerin "cebine" kadar girdi ve bu kimselerin mahremiyet alanını da işgal etti. Gazetecilerin maruz kaldığı şiddetin önlenmesi şöyle dursun, faillerinin cezalandırılması açısından da hukuki ve pratik eksiklikler var.

Dijital şiddetin hedefi kadın gazeteciler

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle LGBTİ+ ve kadın gazetecilere uygulanan şiddet de gazetecilere yönelik hem fiziksel hem de dijital şiddet başlıkları altında özel bir kategori olarak yer alıyor.

LGBTİ+ gazetecilerin maruz kaldığı şiddet hakkında küresel ölçekte veya Türkiye özelinde yapılmış araştırmalar yok. Ancak Birmingham Üniversitesi'ne bağlı Sir Lenny Henry Medya Çeşitliliği Merkezi'nin (Sir Lenny Henry Centre for Media Diversity at Birmingham University) İngiltere'deki LGBTİ+ gazetecilerle yaptığı bir araştırma var. 40 LGBTİ+ gazetecinin katılımıyla yapılan araştırmada gazetecilerin yüzde 86'sı istismar ve tacize maruz kaldığını, yüzde 62'si ise şikayette bulunmadığını dile getirdi.

Dijital şiddetin ise en büyük hedeflerinden biri kadın gazeteciler. Dolayısıyla küresel çalışmalar da ağırlıklı olarak kadın gazetecilere yönelik çevrimiçi şiddeti kapsıyor.

UNESCO ve International Center for Journalists (ICJ), 15 ülkeden 1100 kadın gazeteciyle çevrimiçi şiddete yönelik ortak bir araştırma daha yürüttü. Kasım 2022'de yayımlanan "The Chilling: A global study of online violence against women journalists" başlıklı rapora göre mesleki faaliyetleri nedeniyle çevrimiçi şiddete maruz kalan kadın gazetecilerin oranı yüzde 73.

Ankete katılan kadınların dörtte biri çevrimiçi şiddet yoluyla ölüm tehdidi de dahil olmak üzere fiziksel şiddete, yüzde 18'i ise cinsel şiddete maruz kaldığını söyledi. Katılımcıların yüzde 13'ü, çocukları da dahil olmak üzere yakınlarının tehdit edildiğini, yüzde 15'i; manipüle edilmiş fotoğraf, video veya çalıntı görseller gibi görsel araçlarla, yüzde 48'i ise sosyal medyadaki özel mesajlaşmaları kullanılarak çevrimiçi şiddete uğradığını ifade etti.

Aynı rapora göre katılımcıların beşte biri çevrimiçi şiddetin sonucu olarak fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtti. Bu nedenle kadınların yüzde 13'ü çevrimdışı güvenlik önlemlerini artırdıklarını, yüzde 26'sı bu saldırılar nedeniyle psikolojik yardım aldığını, birçoğu ise travma sonrası stres bozukluğu yaşadığını beyan etti.

Şiddetin caydırıcı etkisi de raporda kendini ortaya koydu. Araştırmaya katılan her 5 kadından 4'ü çevrimiçi şiddet nedeniyle işine ara vermek zorunda kaldığını söyledi. Ayrıca, neredeyse her üç kadından biri şiddet nedeniyle sosyal medyada otosansür uyguladığını, her beş kadından biri ise çevrimiçi etkileşimlerini sona erdirdiklerini belirtti.

Dijital şiddet hakkında Türkiye özelinde yapılmış kapsamlı bir çalışma ise bulunmuyor. Dolayısıyla çalışmamız da hem bu boşluğu kapatmayı hem de fiziksel şiddetin Türkiye'de çalışan gazeteciler üzerindeki etkisi açısından bir fikir sunmayı amaçlıyor.

ÖNE ÇIKAN BULGULAR

- Ankette 13 şehirden 57 gazeteci yer aldı. Gazetecilerin biri Birleşik Krallık, biri Almanya, diğerleri ise Türkiye vatandaşı.
- Ankete katılan 57 gazetecinin 46'sı son beş yıl içinde fiziksel saldırı ya da tehdide maruz kaldı. Ankete katılan kadın ve erkeklerde bu oran yüzde 80. Biri non-binary biri trans olmak üzere iki LGBTİ+ gazetecinin ikisi de fiziksel saldırı ya da tehdide uğradığını beyan etti.
- Görüşülen gazetecileri en çok endişelendiren beş tehdit biçimi, sırasıyla şöyle: Gözaltı veya tutuklanma, işsizlik, yargılanma, fiziksel şiddet ve ırkçı saldırılar.
- Gazetecilerin çoğu birden fazla kez fiziksel şiddete veya tehdide maruz kaldı. Her 5 gazeteciden 1'i, 10'dan fazla kez saldırıya uğradığını söyledi.
- Serbest gazeteciler ise fiziksel şiddet ya da tehdide daha fazla maruz kalıyor. Serbest veya hem serbest hem de bir haber kuruluşuna bağlı olarak çalışan 24 gazeteciden 22'si, yani yüzde 91,7'si fiziksel şiddet ve ya tehdide maruz kaldığını ifade etti.
- Gazetecilerin en çok maruz kaldığı şiddet türü ise hakaret ve nefret söylemi. Onu, tartaklanma ve göz yaşartıcı gaz, biber gazı ya da başka bir gaz ile saldırı takip etti.
- Katılımcıların verdiği cevaplara göre tehdit ve fiziksel saldırı faillerinin yüzde 18,7'sinin kimliği bilinmiyor. Faillerin yüzde 17,6'sı kamu otoriteleri, yüzde 28,6'sı ise polislerden oluştu.
- Şiddetin gazeteciler üzerindeki birincil etkisi, güvenlik endişesi ve kaygı olarak ortaya çıktı.
- Gazetecilerin yüzde 78,9'u son beş yıl içinde dijital şiddete uğradı. Dijital şiddete maruz kaldığını beyan eden kadın gazetecilerin oranı yüzde 72 iken, iki LGBTİ+ katılımcının ikisi de dijital şiddete uğradığını söyledi.
- Gazetecilerin çoğu birden fazla kez dijital şiddete maruz kaldı. Her dört gazeteciden biri 10'dan fazla kez dijital saldırıya maruz kaldı.
- Dijital saldırılarda en çok kullanılan mecra, yüzde 70 ile Türkiye'de siyasi tartışmaların en canlı yürütüldüğü platform olan Twitter.
- Dijital şiddet faillerinde öne çıkan kategori yüzde 35,4 ile "kimliği belirsiz failer" oldu. Bu kategoriye yüzde 19,8 ile "troll orduları" ve yüzde 19,8 ile "siyasi bağlantılı gruplar" izledi.
- Fiziksel şiddet ya da tehdit durumunda şikayette bulunan katılımcıların oranı yüzde 31,6 iken dijital şiddet söz konusu olduğunda bu oranın yüzde 11,4'e yükseldiği görüldü. Bunun başlıca sebebi ise "adalet sistemine olan güvensizlik".
- **Ankete katılan gazetecilerin yüzde 87,7'si Türkiye'de mesleklerini icra ederken kendilerini genel olarak güvende hissetmiyor.** Gazetecilerin yüzde 50,9'u Türkiye'de kendisini "hiç güvende hissetmediğini", yüzde 36,8'i ise "güvende hissetmediğini" beyan etti. Bu, anketin en çarpıcı sonuçlarından biri. Ortaya çıkan tablo, ankete katılan her 10 gazeteciden neredeyse 9'unun Türkiye'de mesleklerini yaparken kendisini güvende hissetmediğini ortaya koyuyor.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

AMAÇ VE HEDEF

Bu anket, İstanbul merkezli ve kâr amacı gütmeyen bir dernek olan Medya ve Hukuk Çalışmaları Derneği (MLSA) tarafından Global Media Defence Fund programı altında UNESCO ortaklığıyla “Gazetecilerin Güvenliği ve Cezasızlık Sorunu Eylem Planı” kapsamında yürütüldü.

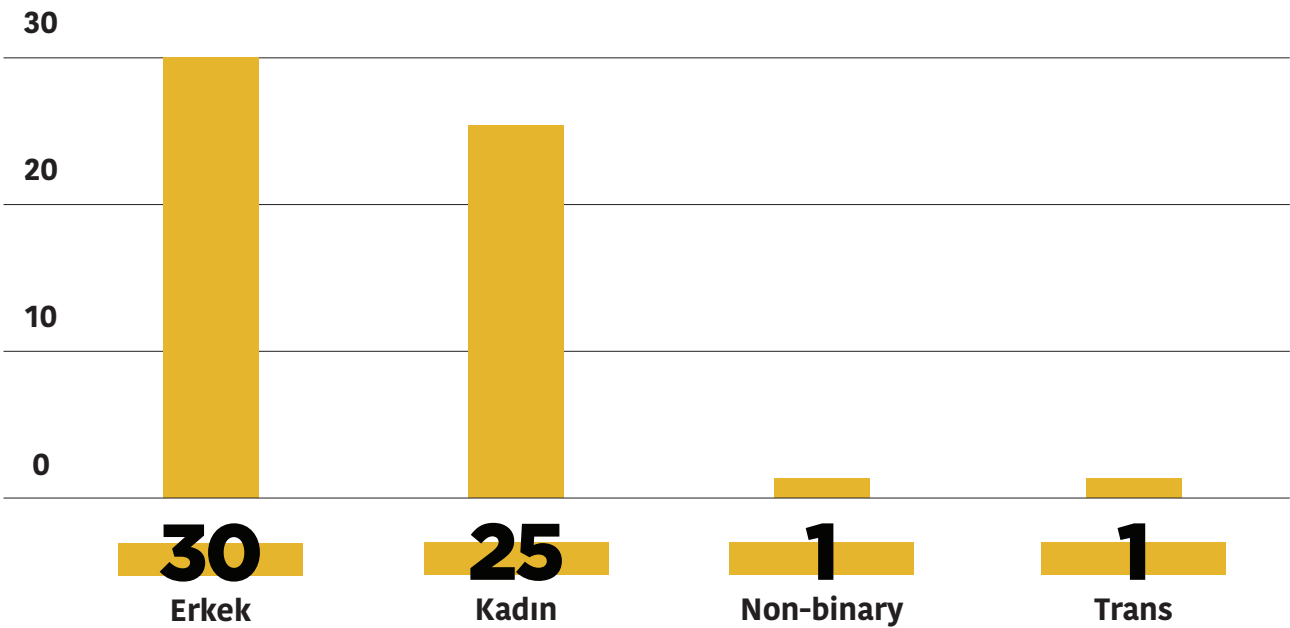
Bu anket aracılığıyla Türkiye’de çalışan gazetecilerin maruz kaldığı şiddet içerikli tehditlerin türü ve boyutu hakkında bilgi edinmeyi amaçlıyoruz. Dahası, gazetecilerin psikolojik durumları, güvenlikleri ve profesyonel faaliyetlerinin bu tehditlerden nasıl etkilendiğini daha iyi anlamayı hedefliyoruz. Bu anket, özellikle çevrimiçi ve fiziksel şiddete odaklanıyor. Buradaki “şiddet” ifadesiyle Dünya Sağlık Örgütü’nün tanımına uygun olarak fiziksel veya psikolojik zarar verme olasılığı yüksek olan kasıtlı tehdit veya fiili güç veya güç kullanımı kastediliyor.

PROSEDÜR VE ANONİMLİK

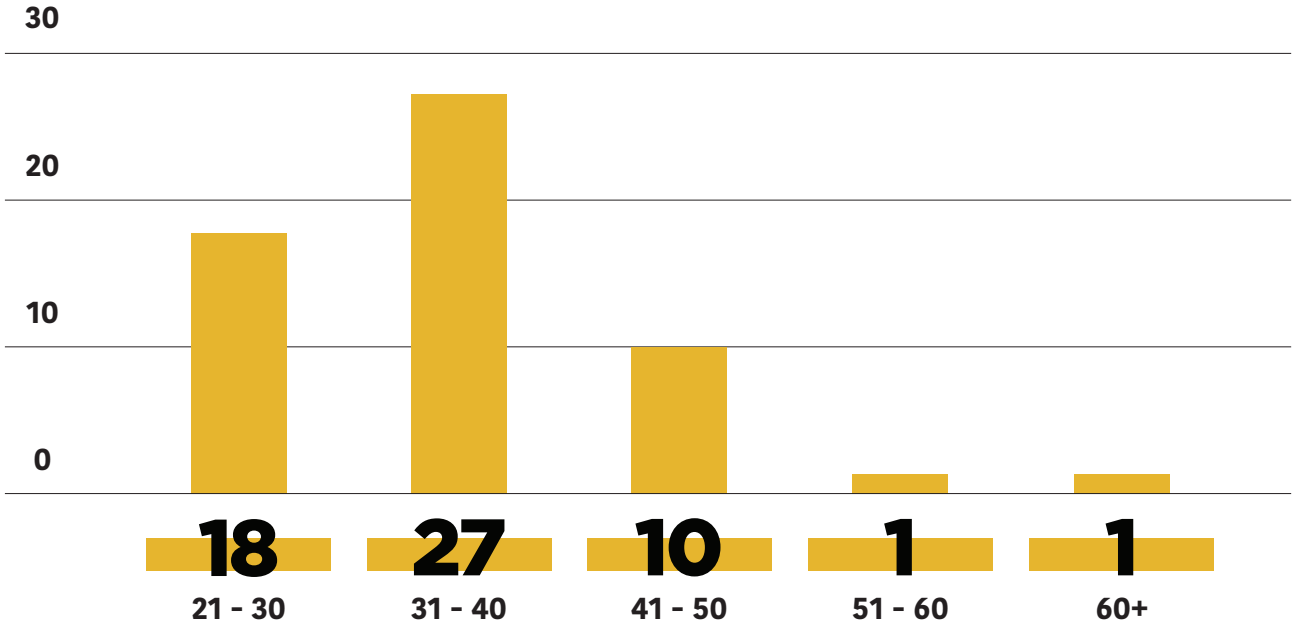
Anonim olarak gerçekleştirilen ve 10-15 dakikalık bir sürede tamamlanan anket, gazetecilere e-posta, haber toplama amacıyla yer aldıkları mesajlaşma grupları ve telefonla ulaştırıldı. Ankette, gazetecilerin dijital ve fiziksel şiddete ilişkin deneyimlerine dair sorular soruldu. Bununla birlikte, ankete başlamadan önce bazı soruların taciz ve şiddet referansları içerdiğine dair bir uyarı yer aldı.

KATILIMCI PROFİLİ

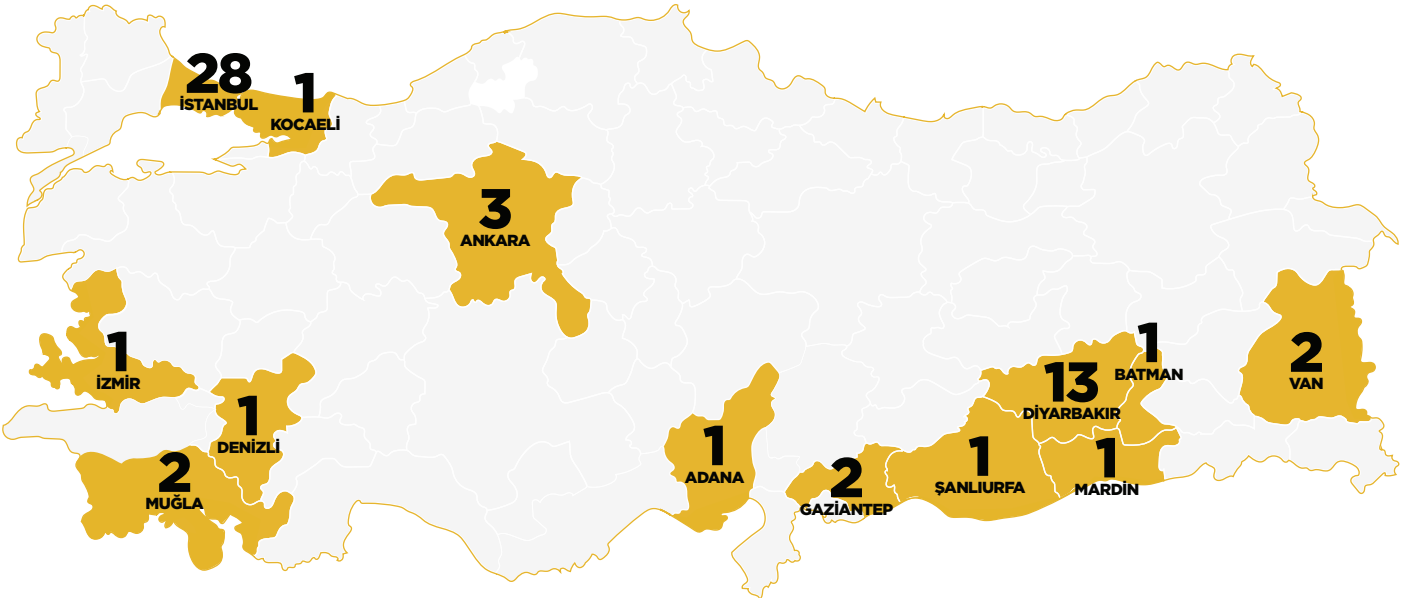
Türkçe ve İngilizce hazırladığımız ankete 30 erkek, 25 kadın, bir non-binary ve bir trans olmak üzere 57 gazeteci katıldı. Katılımcıların biri Birleşik Krallık, biri Almanya diğerleri ise Türkiye vatandaşı. Ankete Türkiye’nin 13 farklı şehrinden gazeteci katıldı. Bu gazetecilerin 28’i İstanbul, 13’ü Diyarbakır, 3’ü Ankara, 2’si Gaziantep, 2’si Van, 2’si Muğla, 1’i Adana, 1’i Kocaeli, 1’i Mardin, 1’i İzmir, 1’i Şanlıurfa, 1’i Denizli ve 1’i de Batman’da yaşıyor. Cevaplara göre gazetecilerin çoğu (31) bir medya kuruluşunda çalışırken 2’si ise bir sivil toplum kuruluşunda çalışıyor. 17 gazete serbest olarak, 7 gazeteci ise hem serbest hem de bir medya kuruluşuna bağlı olarak çalışıyor.

Grafik 1.1: Katılımcıların cinsiyet dağılımı

Grafik 1.2: Katılımcıların yaş dağılımı

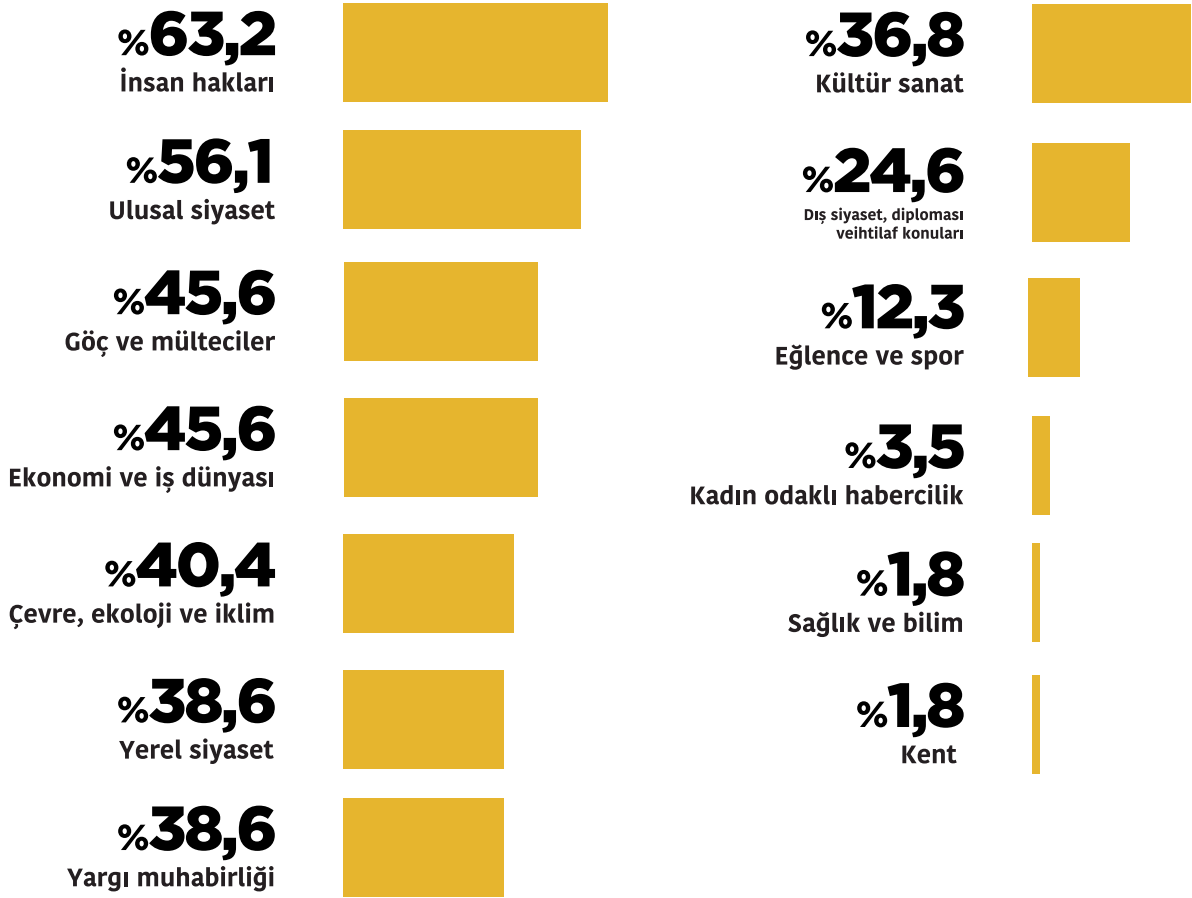

Grafik 1.3: Katılımcıların illere göre dağılımı

Grafik 1.4: Katılımcıların çalışma şekillerine göre dağılımı

Gazetecilerin verdikleri cevaplar, birden fazla alanda çalıştıklarını ortaya koydu. Ankete anonim olarak katılan gazetecilerin çoğu insan hakları alanında haber yapıyor. Onu, sırasıyla ulusal siyaset, göç ve mülteciler, ekonomi ve iş dünyası, çevre, ekoloji ve iklim, yerel siyaset ve yargı muhabirliği alanları takip ediyor.

Grafik 1.5: Belirtilen alanlarda çalışan katılımcıların oranları

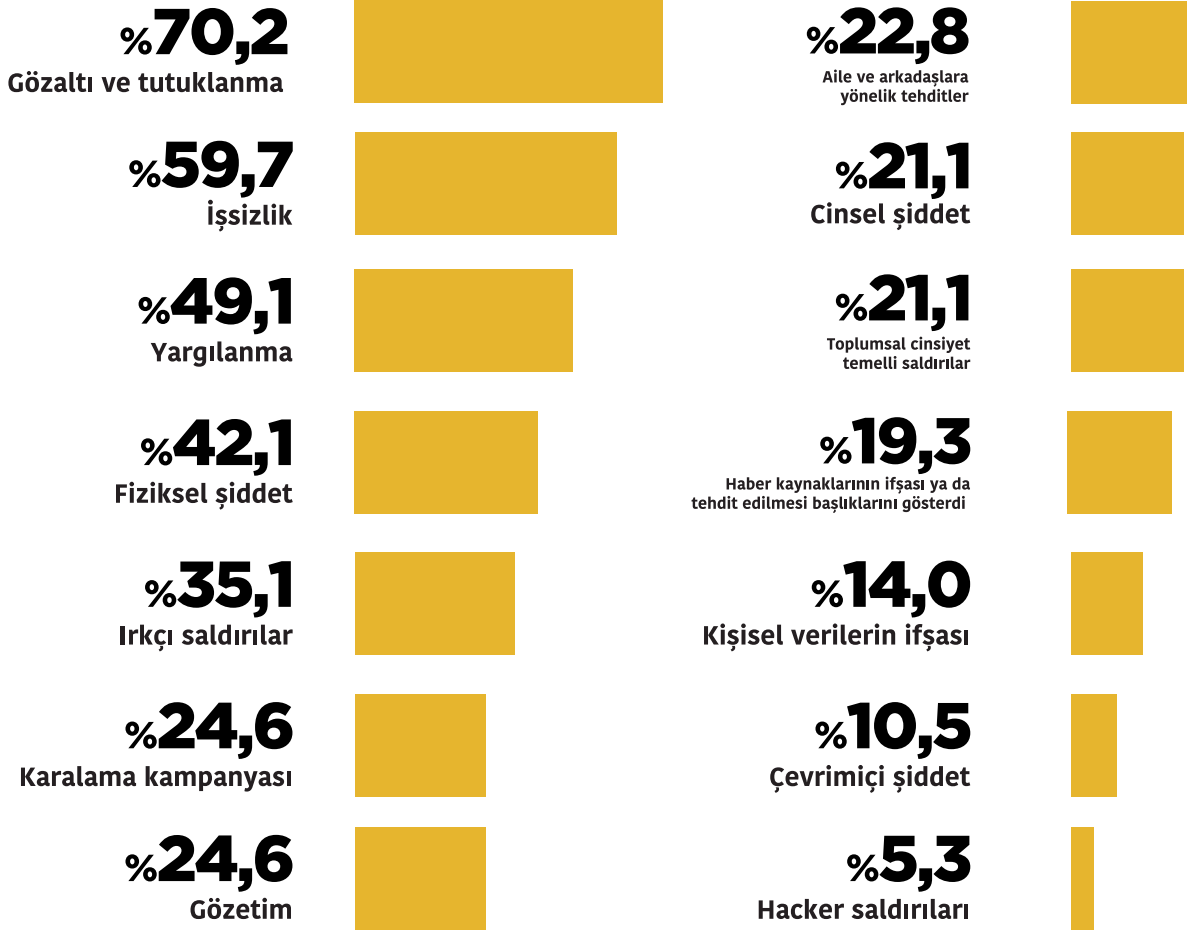
Katılımcıların çoğu birden fazla alanda çalıştığı için verilen yüzdeler, o alanda haber üreten katılımcı gazetecilerin oranını gösteriyor.

BULGULAR

Ankette gazetecilere fiziksel şiddet ve tehditler, dijital şiddete dair kaygı ve deneyimleri, şiddet vakaları öncesi ve sonrasına ilişkin aldıkları önlemler ile şiddetin kişisel hayat, mental sağlık ve profesyonel yaşamları üzerindeki etkileri soruldu.

Ankete katılan gazetecilerden 14 farklı potansiyel zorluk ve tehdit arasından kendilerini en çok endişelendiren beş seçeneği işaretlemeleri istendi. **Sonuçlara göre gazetecileri en çok kaygılandıran seçenek “gözaltı ve tutuklanma” oldu.**

Verilere göre gazetecilerin yüzde 70,2’si gözaltına alınma ya da tutuklanma ihtimali, yüzde 59,7’si işsizlik, yüzde 49,1’i ise yargılanma ihtimalinin gölgesinde çalışıyor. Bununla birlikte kendisini kadın, non-binary ya da trans olarak tanımlayan katılımcıların yüzde 44,4’ü cinsel şiddet, yüzde 44,4’ü de toplumsal cinsiyet temelli saldırıları potansiyel tehdit olarak görüyor. Öte yandan gazetecilerin yüzde 35,1’i de potansiyel zorluk ya da tehdit olarak “ırkçı saldırıları” gördüğünü ifade etti.

Grafik 2.1: Katılımcıları en çok kaygılandıran zorluklar ve tehditler

Anket, daha derinlemesine bir analiz ve cevaplar arasında daha iyi karşılaştırılabilirlik sağlamak amacıyla şiddet başlığını “Fiziksel güvenlik ve yargı tehditleri” ile “Dijital tehditler” olmak üzere iki bölümde ele aldı.

FİZİKSEL GÜVENLİK VE YARGI TEHDİTLERİ

2014 Kobanî olayları takibi sırasında Şanlıurfa'nın Birecik sınırında kolluk kuvvetinin saldırısıyla beyin kanaması geçirdim. Bir yıla yakın hayati tehlikem vardı. Hayati tehlikeyi atlattıktan sonra aldığım darbeden kaynaklı epilepsi hastalığı başladı. Yıllardır tedavi görüyorum.

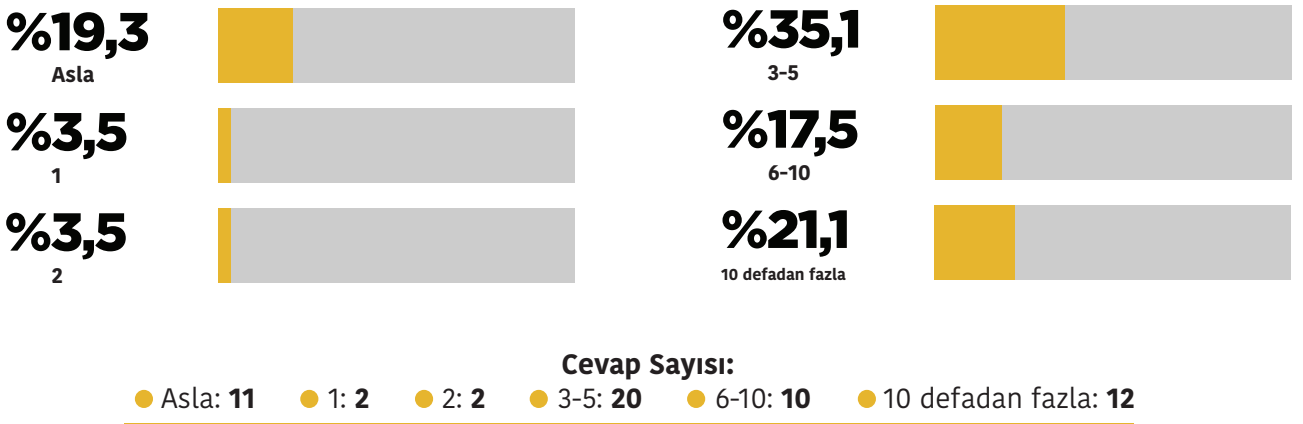
Ankete katılan gazetecilere son beş yıl içinde maruz kaldıkları fiziksel şiddet ve tehdit vakalarını sorduk. Verilere göre ankete katılan 57 gazetecinin 46'sı fiziksel saldırı ya da tehdide maruz kaldı. Bu oran, kadın katılımcılarda da erkek katılımcılarda da yüzde 80. Non-binary ve trans gazeteci katılımcıların ikisi de fiziksel saldırı ya da tehdide uğradığını beyan etti.

Grafik 2.2: Son 5 yılda tehdit veya fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten katılımcıların oran

Araştırmanın bulgularına göre gazetecilerin maruz kaldığı şiddet ve tehdit vakaları, münferit ya da tek sefere özgü değil. Aksine, tehditler profesyonel yaşamlarının bir parçası gibi görünüyor. Zira ankete katılanların çoğu sıklıkla şiddete maruz kaldığını belirtti.

Gazetecilerin 35,1'i "Ne sıklıkla saldırı ya da tehditlere maruz kaldınız?" sorusuna "3-5 defa" cevabını verdi. Yüzde 21,1'i ise "10 defadan fazla" şıkkını seçti. Sonuçlar, daha sonra verilerle ortaya koyacağımız cezasızlık pratiğinin şiddetin tekrarlanması üzerindeki etkisini de gösteriyor.

Grafik 2.3: Katılımcıların tehdit ve fiziksel şiddete maruz kalma sıklığı

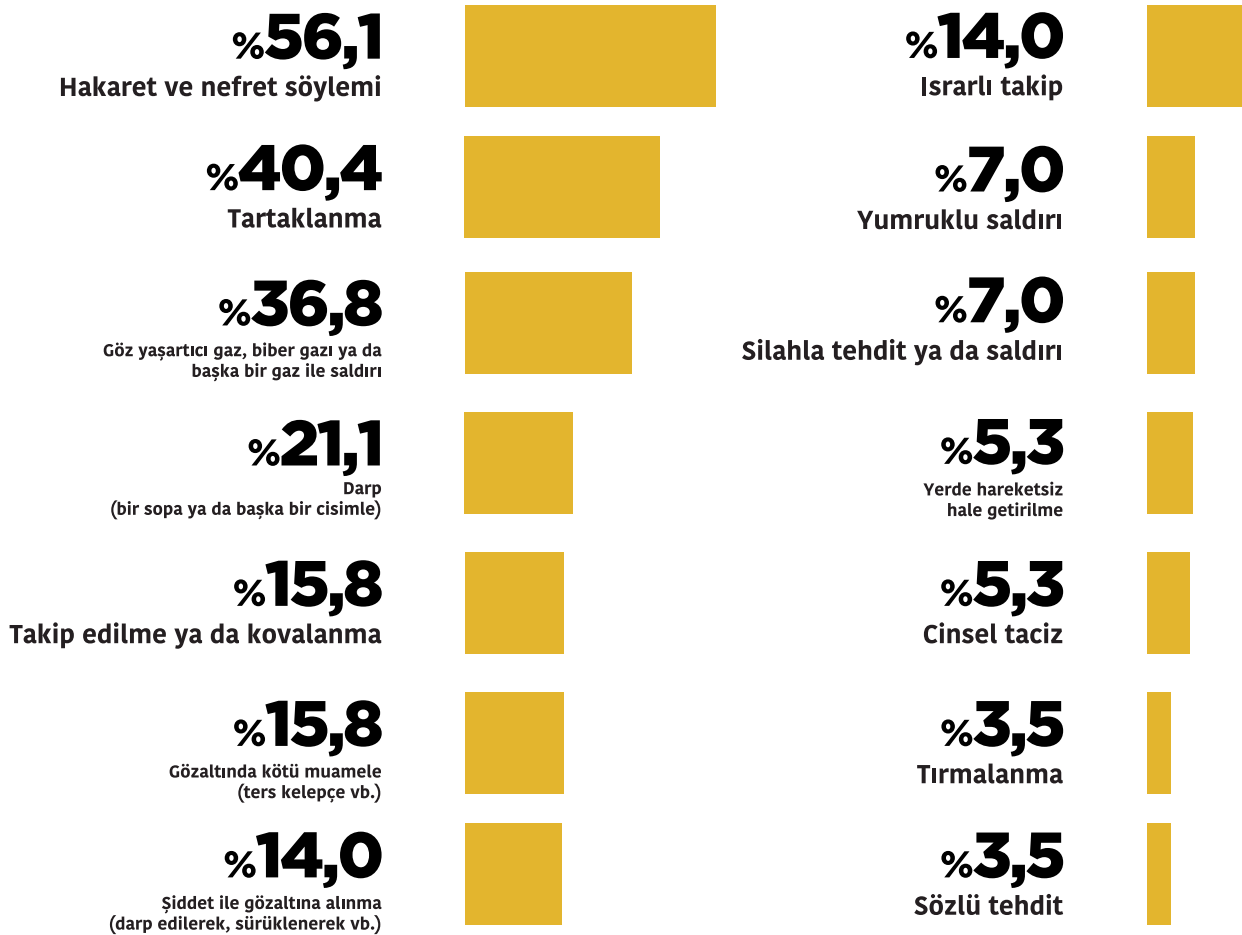
Çalışma koşullarına göre ele alındığında, bir medya kuruluşu ya da sivil toplum kuruluşuna bağlı olarak çalışan 33 gazeteciden 24'ü, yani yüzde 72,7'si fiziksel şiddet ya da tehdide maruz kaldığını belirtti. Öte yandan bu oran serbest çalışan gazetecilerde de çok yüksek. Serbest ya da hem serbest hem de bir kuruluşa bağlı çalışan 24 gazeteciden 22'si, yani yüzde 91,7'si fiziksel şiddet veya tehdide maruz kaldığını söyledi.

Pozisyonlara göre dağılım açısından ise muhabir pozisyonunda çalışanların yüzde 80'i, editör pozisyonunda çalışanların ise yüzde 78,57'si fiziksel saldırı ya da tehdide maruz kaldığını beyan etti. Kamera operatörlüğü ya da fotoğrafçılık gibi doğrudan sahada çalışan 8 katılımcının 8'i de şiddet ve tehdide uğradığını söyledi.

Saldırı türlerine bakıldığında ise gazetecilerin en çok hakaret ve nefret söylemine maruz kaldığı (yüzde 56,1) ortaya çıkıyor. Şiddet biçimleri arasında "hakaret ve nefret söylemi" başlığına bakıldığında LGBTİ+ ve kadın gazetecilerin bu şiddet biçimine erkek gazetecilere kıyasla neredeyse iki katı oranında daha fazla maruz kaldığı görüldü. **Verilere göre kadın ve LGBTİ+ gazetecilerin yüzde 70,4'ü "hakaret ve nefret söylemine" maruz kalırken bu oran erkeklerde yüzde 43,3.**

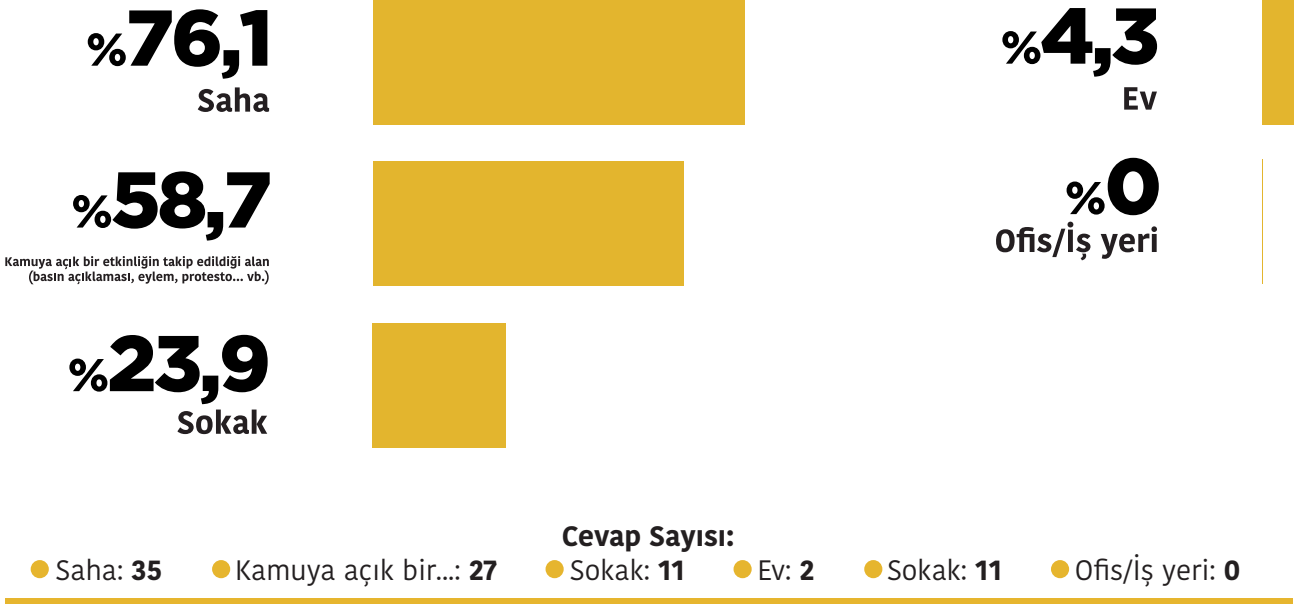
Onu yüzde 40,3 ile tartaklanma ve yüzde 36,8 ile genellikle kolluk kuvveti tarafından kullanılan göz yaşartıcı gaz, biber gazı ya da başka bir gaz ile saldırı izledi.

Cinsel tacize maruz kalan anket katılımcısı LGBTİ+ ve kadın sayısı ise üç.

Grafik 2.4: Belirtilen tehdit ve saldırılara maruz kalan katılımcı gazetecilerin oranları

Ankete katılan gazetecilerin birçoğu birden fazla yerde şiddet ve tehdide maruz kaldığını ifade etti. Gazetecilerin en fazla saldırıya maruz kaldığı yer olarak ise yüzde 76,1 ile “saha” çıktı. Onu yüzde 58,69 ile basın açıklaması ya da protesto gibi kamuya açık bir etkinliğin takip edildiği alan ve yüzde 23,91 ile sokak izledi.

Grafik 2.5: Şiddetin gerçekleştiği yer

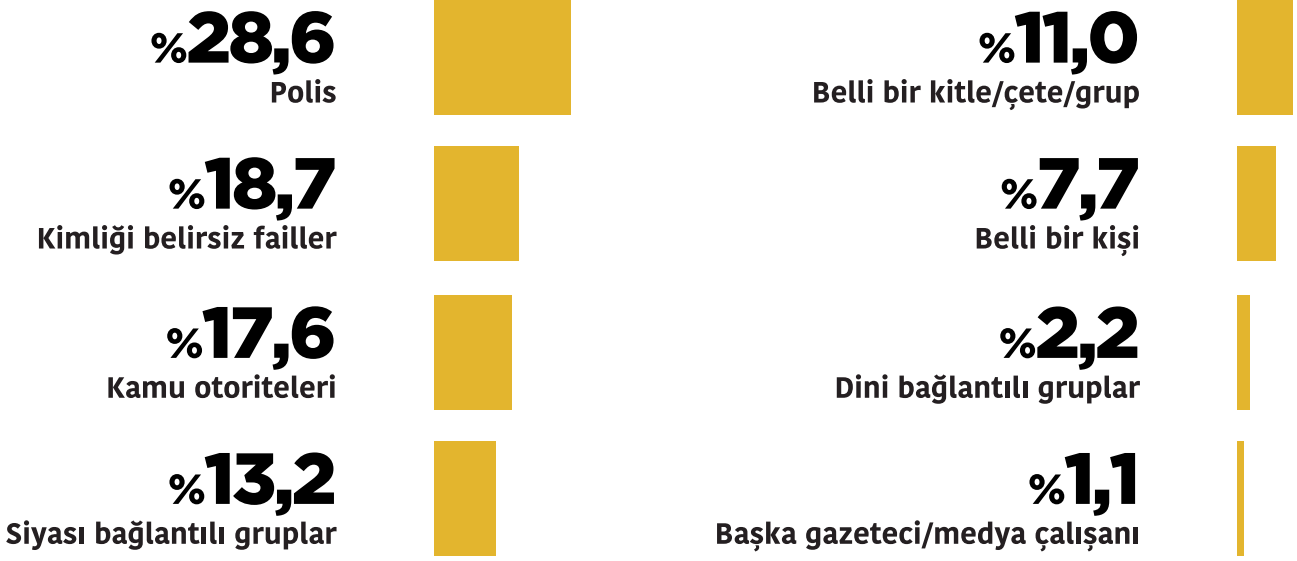
Ankette, şehirler bazında en çok İstanbul ve Diyarbakır'dan katılımcı yer aldı. Diyarbakırlı gazetecilerin yüzde 100'ü, İstanbullu gazetecilerin ise yüzde 75'i fiziksel şiddete ya da tehdide maruz kaldığını ifade etti. Diğer şehirlerden gelen cevaplar tek haneli olduğu için raporda genelleyebilir bir sonuca ulaşamadı. Bu bağlamda gelecekte yapılacak daha fazla araştırma Türkiye'de gazetecilere yönelik şiddetin coğrafi olarak daha eksiksiz bir resmini çizmeye yardımcı olabilir.

“

Diyarbakır'da toplumsal olayları takip ederken sivil bir polis tarafından hedef gösterildim. Bunun üzerine çevik kuvvet polisleri cop ve kalkanlarla beni darp etti. Bazı polisler görüntü çekmemem için kasıtlı bir şekilde bana diz attı. Ayrıca haber takibi yaparken sık sık polislerce görüntümüz çekiliyor. Yanımıza gelen polisler hangi kurumda çalıştığımızı soruyor. Bazen kimliğimizi alıp fotoğrafını çekiyorlar. Diyarbakır'da polislerce öldürülen bir kişinin davasını takip etmek istedim ancak mahkeme heyeti davaya katılanların yanında beni yalan haber yapmakla itham ederek duruşma salonuna almadı. Bu hakim hakkında Hakimler ve Savcılar Kuruluna yapılan şikayet ise işleme alınmadı.

”

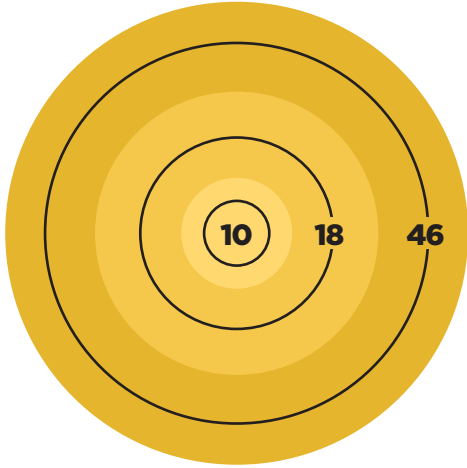
Anket katılımcılarının verdiği cevaplara göre fiziksel saldırı ve tehditlerin faillerinin yüzde 18,7'sinin kimliği bilinmiyor. Faillerin yüzde 17,6'sını kamu otoriteleri, yüzde 28,6'sını ise polis oluşturuyor.

Grafik 2.6: Şiddet faillerinin dağılımı

Yargıya işlemiş cezasızlık pratiği

Şiddete uğradığını ifade eden gazetecilerin sadece 18'i, yani yüzde 39,1'i şikayette bulunduğunu ifade etti. Şikayetçi olan 18 gazeteciden 13'ü savcılığa başvururken bazı katılımcılar polise, işverenlere veya meslek kuruluşlarına şikayette bulduklarını kaydetti. Savcılığa yapılan 13 şikayetten 10'u ise takipsizlikle sonuçlandı. Şikayetlerin büyük çoğunluğunun takipsizlikle sonuçlanmış olması, gazetecilere yönelik şiddet vakalarında yargıya sirayet eden cezasızlığın altını çiziyor.

- **46** Şiddete uğrayan gazeteci sayısı
- **18** Şikayette bulunan gazeteci sayısı
- **10** Takipsizlik sonuçları

Grafik 2.7: Bildirilen şikayetlerin oranı

Toplam sonuca bakıldığında şikayette bulunduğunu belirten gazetecilerin başvurularında saldırganlardan hiçbirinin cezalandırılmadığı ortaya çıkıyor. Şikayette bulunmadığını beyan edenlerin çoğunluğu da başvuru durumunda sonuç alamayacaklarını düşünmeleri sebebiyle bunu yaptıklarını ifade etti.

Bu cezasızlığın “normalleşmesi” ise bir başka değerlendirme olarak cevaplarda karşımıza çıktı.

Bir gazeteci, şikayette bulunmama nedeni olarak şikayet edilen kolluk görevlilerinin cezalandırılmamasını, yargısal süreci yürütecek ekonomik imkanının olmamasını, bu davaları açması durumunda kolluk görevlilerinden daha fazla baskıya maruz kalma endişesi taşımasını ve bu ihlallere alışmış ve normalleşmiş olmasını sundu. Bu hem cezasızlık döngüsünü hem de bu döngünün gazeteciler üzerindeki etkisini ortaya koyuyor.

Bu cezasızlığın gazeteciler ve mesleki faaliyetleri üzerindeki etkisi de sonuçlarda ortaya çıktı. Kendisini tedirgin ya da emniyetsiz hissettiğini ifade edenler ve kişisel güvenliği konusunda kaygılı olanların oranı, etkiler arasında en yüksek çıkan iki cevap oldu. İkisinin oranı da yüzde 47,4.

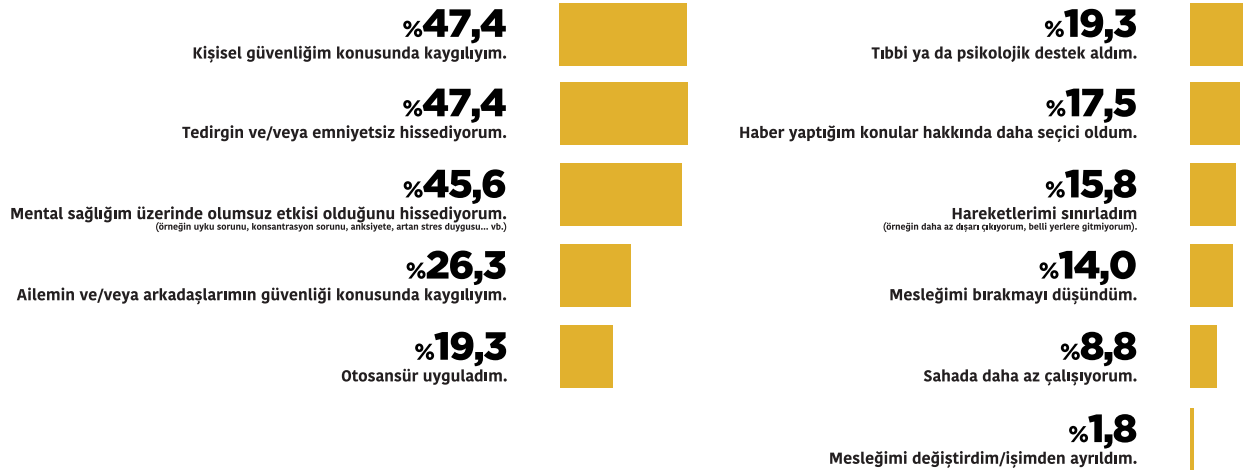
“ Yolda yürürken sürekli arkamı kontrol etmeye başladım. ”

Bununla birlikte elde edilen çıktılar, şiddetin sonucunun güvenlik endişesi ve kaygı olduğunu da gösteriyor.

Bu iki cevabı, yüzde 45,6 ile “mental sağlığım üzerinde olumsuz etkisi olduğunu hissediyorum” yanıtı izledi. Öte yandan ailesinin ya da arkadaşlarının güvenliğinden endişe duyanların oranı da yüzde 26,3 gibi azımsanmayacak bir değer.

Ankete katılan 57 gazetecinin sekizi mesleğini bırakmayı düşündüğünü, biri ise işinden ayrıldığını ifade etti.

“ [Eskiden] haber takibini yaptığım toplumsal olayları ya da basın açıklamalarını mecbur olmadıkça takip etmiyorum. ”

Grafik 2.8: Şiddete veya tehdidin gazetecilerin üzerinde yarattığı etkiler

“ Saldırı, gözümde ve bacağımda kalıcı sağlık sorunlarına neden oldu. Sinir sistemim bozuldu resmen. ”

DİJİTAL ŞİDDET

Özellikle seks işçileri, başta translar olmak üzere LGBTİ+'lar, göçmenler ve Kürt meselesiyle ilgili haberlerde çevrimiçi saldırıların arttığını gözlemliyorum.

Ankete katılan gazetecilere son beş yıl içinde maruz kaldıkları dijital şiddet ve tehdit vakalarını da sorduk.

%78,9
Evet

%21,1
Hayır

Cevap Sayısı:
Evet: 12
Hayır: 45

Grafik 2.9: Son 5 yılda dijital şiddete maruz kaldığını belirten katılımcıların oranı

Anket katılımcılarının yüzde 78,9'u dijital şiddete maruz kaldığını beyan etti. Dijital şiddete maruz kaldığını belirten kadın gazetecilerin oranı yüzde 72 iken, iki LGBTİ+ katılımcının ikisi de dijital şiddete uğradığını söyledi. Erkeklerde ise bu oran yüzde 69.

%21,1
Asla

%7,0
1

%7,0
2

%29,8
3-5

%10,5
6-10

%24,6
10 defadan fazla

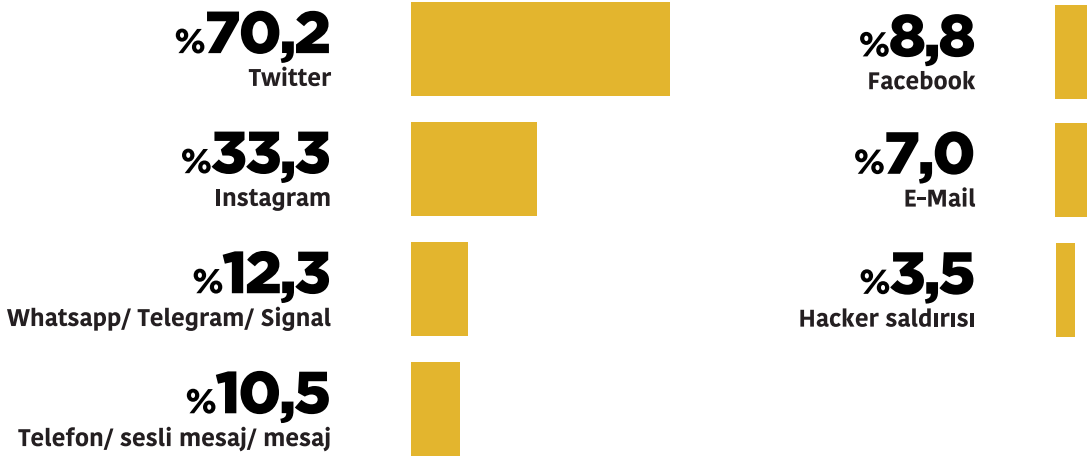
Cevap Sayısı:

● Asla: 12 ● 1: 4 ● 2: 4 ● 3-5: 17 ● 6-10: 6 ● 10 defadan fazla: 14

Grafik 2.10: Katılımcıların dijital şiddete maruz kalma sıklığı

Troller başrolde

Dijital saldırılarda en çok kullanılan mecra ise Twitter oldu. Ankete katılan gazetecilerin yüzde 70'i Twitter üzerinden saldırıya uğradığını belirtti. Twitter'ı ise üç gazeteciden birinin şiddete maruz kaldığı Instagram izledi.

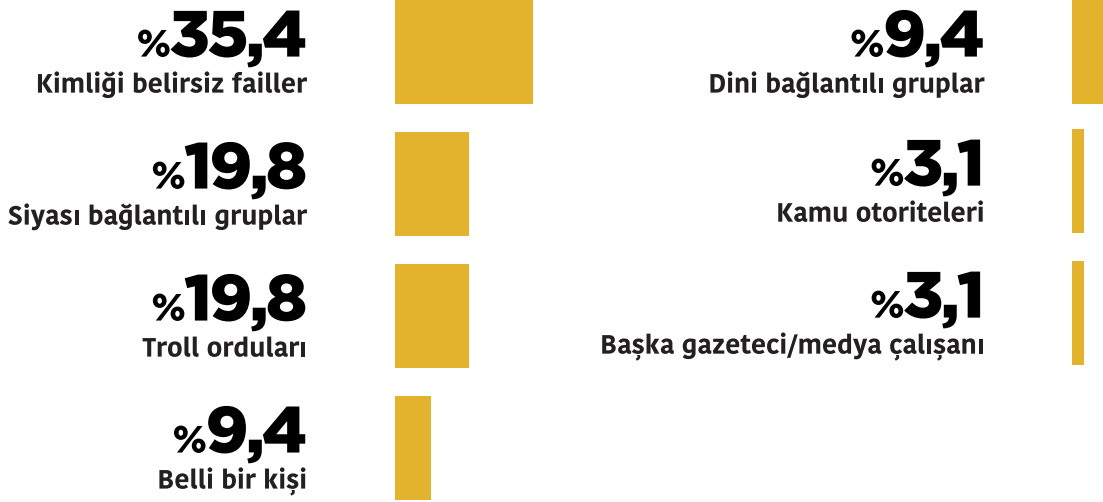
Grafik 2.11: Belirtilen mecrada çevrimiçi tacize maruz kalan katılımcıların oranı

Kolluk güçleri tarafından öldürülen Hakan Arslan'ın cenazesinin bulunduğu torbayı taşıyan babanın fotoğrafını çekip paylaştığımız için Twitter'da PKK üyesi olmak, foncu olmak ve devlete karşı komplo kurmak, kötülemek için ile suçlandım.

Dijital şiddet faillerinde öne çıkan kategori yüzde 35,4 ile “kimliği belirsiz failler” oldu. Bu sonuç, internetin sunduğu anonimlik hakkını sosyal medya üzerinden cezасızlık zırhına sığınmak için kullanan saldırganların var olduğunu da ortaya koyuyor.

Grafik 2.12: Dijital şiddet faillerinin dağılımı

Bu kategoriyi yüzde 19,8 ile “troll orduları” ve yüzde 19,8 ile “siyasi bağlantılı gruplar” izledi. Bu sonuçları doğrular nitelikte olan ve sosyal medyada belli kişileri hedef göstermek için örgütlenen “Ebabil Harekatı” gibi gruplar hakkındaki haberler medyada yer almıştı. Telegram üzerinden örgütlenen binlerce üyeye sahip Ebabil Harekatı, aralarında gazetecilerin de olduğu yüzlerce paylaşım ve sosyal medya kullanıcısına yönelik troll saldırıları düzenlenmiş, hesaplarını kapattırmış ya da kişileri hedef göstermişti.

Ankete gelen cevaplar dijital tehditlerde faillerin sadece siyasi iktidara yakın olanlarla sınırlı olmadığını da gösterdi.

DİJİTAL ŞİDDETİN KATILIMCILAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

“

Valilik, gazeteci Hrant Dink'in anılacağı gün Yenikapı-Haciosman metrosunun Osmanbey durağını kapattı. İstanbul Büyükşehir Belediyesi de bu yasağı hemen uyguladı. Bunun sadece Dink anmasıyla kısıtlı olmadığını, Onur Ayı ve kadınlar günü gibi özel tarihlerde de aynı yasağın hemen uygulandığını söylediğimde ise belediye başkanı İmamoğlu taraftarlarınca Twitter'dan linç edildim. Aralarında benim ölmem gerektiğini yazan kişiler de vardı.

”

Dijital şiddet karşısında şikayet mekanizmasına başvurma oranı ise fiziksel şiddete kıyasla dramatik bir fark gösterdi. Fiziksel şiddet ya da tehdit durumunda şikayette bulunan katılımcıların oranı yüzde 31,6 iken dijital şiddet söz konusu olduğunda bu oran yüzde 11,4 olarak gözlemlendi. Diğer bir ifadeyle on çevrimiçi saldırıdan yalnızca biri rapor edildi.

Cinsiyet dağılımına bakıldığında ise şikayet oranının erkeklerde çok daha düşük olduğu görüldü. Verilen cevaplara göre ankete katılan kadın gazetecilerin yüzde 36'sı, erkek gazetecilerin yüzde 6,6'sı ve iki LGBTİ+ gazeteciden biri maruz kaldığı saldırı hakkında şikayette bulundu.

Şikayette bulunan beş katılımcıdan üçü şikayet mercii olarak Twitter yönetimini belirtti. Sonuçlara bakıldığında bazı hesaplar kapatılsa da genel olarak şikayetlerin sonuçsuz kaldığı ortaya çıktı.

“

Twitter, çoğunlukla şikayetten sonra hesabı kapatıyor ama yasaklanan hesabın sahibi başka bir hesapla zorbalığı yapmaya devam ediyor.

”

Çevrimiçi şiddete karşı neden harekete geçmedikleri sorulduğunda ise bir gazeteci “çünkü bir fark yaratmaz” yanıtını verdi. Bu açıklama, sadece ankete katılan birçok gazetecinin deneyimlerini özetlemekle kalmıyor, aynı zamanda gazetecilerin çevrimiçi şiddetin cezalandırılacağına dair inancının olmadığını da ortaya koyuyor.

“

Daha önce yaşadığım deneyimlerimden dolayı sonuç alamayacağımı düşündüğüm için şikayet etmedim. Kimi kime şikayet edeceğim ki?

”

Öte yandan verilen cevaplar arasında çevrimiçi şiddete “önem vermiyorum” ve “uzamadığı için şikayetten vazgeçilmesi” gibi yanıtlar da yer aldı.

Dijital şiddetin gazeteciler üzerindeki etkilerine bakıldığında fiziksel şiddet ve tehdit başlığında da olduğu gibi kişisel güvenlik kaygıları öne çıkıyor. Verilere göre katılımcı gazetecilerin neredeyse yarısı dijital şiddet sonucunda tedirgin ya da emniyetsiz hissediyor. Beş gazeteciden biri ise ailesinin güvenliği için endişeleniyor. Yine beş gazeteciden biri dijital şiddetin bir sonucu olarak otosansür uyguluyor.

Gazeteciler içinde maruz kaldıkları dijital şiddet arasında ölüm tehditlerinin olduğunu söyleyen de vardı.

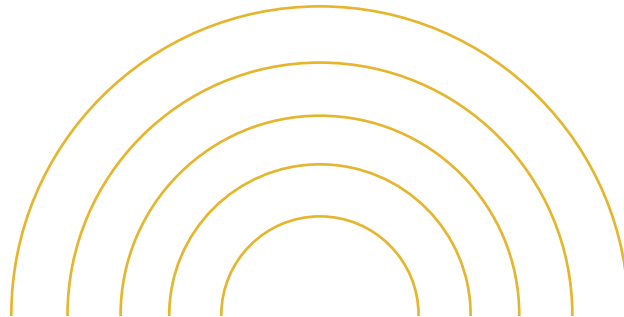
“

Bir süre Twitter'a giremedim. Hâlâ çok linç edilen paylaşımların altında yazanları okuyamıyorum. Sosyal medyada haberlerim dışında paylaşım yapmıyorum, yorum yapmıyorum, haberlere gelen saldırı tarzındaki etkileşimleri de görmezden gelmeye çalışıyorum.

”

Grafik 2.13: Çevrimiçi şiddete veya tehdidin gazetecilerin üzerinde yarattığı etkiler

Güvenlik eğitimine erişim yok

Raporun “Genel Değerlendirme” başlığı altında ise gazetecilerin şiddet formlarına karşı ya da şiddetin sonuçlarından kurtulmak amaçlı önlem alıp alamadığına dair sorular yer aldı.

Gazetecilerin yüzde 38,6’sı daha önce bir güvenlik eğitimine katıldığını beyan etti. Eğitim alınmamasına ilişkin verilen cevaplar arasında ekonomik sebeplerin yanı sıra bu konuda bir farkındalığın ya da imkânın olmaması da yer aldı.

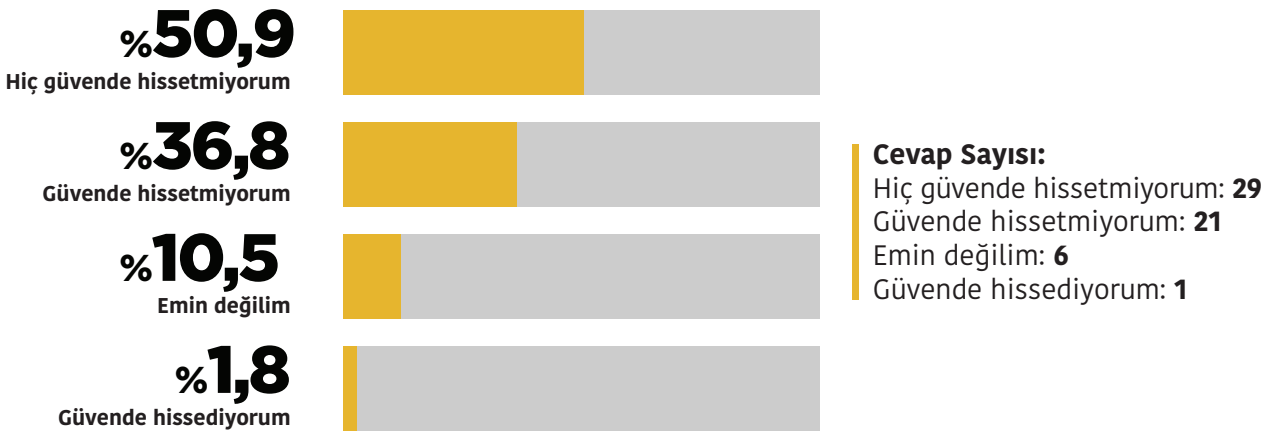
İlgili soruya cevap veren 25 gazeteciden 7’si kişisel güvenlikleri için herhangi bir önlem almadıklarını ifade ederken verilen cevaplar arasında bilgisayar kamerasını kapatmak, güçlü şifre kullanmak, kişisel verilerini sosyal medyadan silmek gibi dijital güvenlik önlemleri de bulundu.

Gazetecilerden biri ülkeyi terk ettiğini belirtirken bir diğeri de “Gittiğim yerler için yakın arkadaşlarıma haber verme zorunluluğu hissediyorum. Bulduğum yeri paylaşıyorum ve mümkünse tek başıma gitmiyorum” cevabını verdi. Bu durumdan son dönemde bu alanda yapılan uyarıların etkili olduğu sonucunu çıkarabiliriz. Bu konuda daha fazla bilinçlendirme çalışması yapılması gerektiği ise açık.

Mental sağlık konusunda ilgili soruya cevap veren 27 gazeteciden 5’i bu konuda adım atmadığını söylerken bunun gerekçeleri arasında genel olarak maddi imkânsızlıklar olduğu belirtildi. Adım atanların çoğunluğu ise spor ve fiziksel egzersiz yaptığını söyledi. 11 katılımcı psikolojik destek aldığını kaydetti. Bazı katılımcılar ayrıca profesyonel organizasyonlara katıldıklarını, arkadaşları ve meslektaşları ile fikir alışverişinde bulduklarını veya çalışmaya ara verdiklerini ifade etti. Bir katılımcı ise antidepresan aldığını söyledi.

Gazeteciler Türkiye’de kendilerini güvende hissetmiyor

“Türkiye’de bir gazeteci olarak kendinizi güvende hissediyor musunuz?” sorusuna ise gazetecilerin yarısı “hiç güvende hissetmiyorum”, 36,8’ü ise “güvende hissetmiyorum” yanıtını verdi. Genel tabloya bakarsak ankete katılan her 10 gazeteciden neredeyse 9’u Türkiye’de mesleklerini icra ederken kendisini güvende hissetmiyor.

Grafik 2.14: Katılımcılar arasındaki güvenlik algıları

Çünkü güvende değiliz. Çünkü her an bir gözaltı, tutuklama ile karşı karşıyayız.

SONUÇ

13 şehirden toplam 57 gazeteciyle yaptığımız araştırma gösteriyor ki öncelikle gazetecilerin çoğu Türkiye’de mesleklerini icra ederken kendilerini güvende hissetmiyor.

Dahası, fiziksel şiddet ve tehditlerin failleri dikkate alındığında gazetecilere yönelik şiddetin müsebbiplerinin ilk olarak kolluk ya da kamu otoriteleri gibi aslında gazetecileri koruması gereken kimseler olduğu görülüyor. Ayrıca, şiddete karşı herhangi bir yaptırım yolu izlemeyi tercih etmeyen gazetecilerin başlıca gerekçesinin ise “yargıya olan güvensizlik” olduğu ortaya çıkıyor.

Gazetecilerin çoğunun hem dijital hem de fiziksel şiddet sorularında tekraren şiddete maruz kaldığını beyan etmesi, gazetecilere yönelik hem fiziksel hem de dijital şiddette cezasızlığın sistematik bir sorun olduğunu gösteriyor.

Özellikle kamera operatörü ya da foto muhabiri gibi bilfiil sahada çalışan gazetecilerin daha fazla şiddete uğradığını beyan etmesi de sokakta çalışma pratiğinin gazeteciler için güvenli olmadığını, bunun en temel gazetecilik faaliyetini yapılamaz hale getirdiğini ortaya koyuyor. Gazetecilerin, en çok şiddete maruz kaldıkları yer olarak sahayı göstermesi de bunu destekler nitelikte.

Özellikle ankete Diyarbakır’dan katılan gazetecilerin tümünün son beş yılda fiziksel şiddet ya da tehdide maruz kaldığını ifade etmesi, kent özelinde gazetecilerin ne kadar korumasız kaldığını gösteriyor.

LGBTİ+ ve kadın gazetecilerin de mesleklerini yaptıkları için diğer şiddet biçimlerinin yanı sıra cinsel şiddet ve tecavüz tehdidine de maruz kaldığını söylemesi, kadınların kazanılmış haklarına yönelik saldırıların arttığı son yıllarda yükselen kaygıları perçinliyor.

“

Yandaş bir yazar, gönüllüsü de olduğum dernekleri trans kimliğim ve politik kimliğim üzerinde karalamaya çalıştı. Sürekli beni Emniyet Genel Müdürlüğü ve Valilik gibi hesaplara etiketleyerek hedef tahtasına oturttu. DM’den tehditler ve taciz mesajları aldım... Psikolojik olarak uzun bir süre hiçbir arkadaşım ile bağlantı kuramadım...

”

Anonimlik hakkının faillere koruma sağlaması, bu kategorideki saldırılarda birincil faillerin “kimliği belirsiz kişiler” olmasını sağlıyor. Lakin muhalif anonim hesaplara yönelik gözaltı ve soruşturma gibi uygulamaların sıklığı dikkate alındığında bunu “anonimlik hakkının kullanımı” ile sınırlamak eksik kalacaktır. Gazetecilerin dijital şiddet vakalarında şikayet yoluna gitmeyi tercih etmemesi, bir kısmının bu şiddet biçimine önem atfetmemesi ve dahası, siyasi gruplarla bağlantılı kimi troll ordularının bazı iktidar aktörlerince oluşturulduğuna dair medyada çıkan haberler, cezasızlık kültürünün isimsiz faillere şiddet için ortam hazırladığını ortaya koyuyor.

Gazetecilerin, güvenlikleri için eğitim almamalarına gerekçe olarak bu imkâna sahip olmamayı veya bunu düşünmemeyi sunmaları da işverenlere düşen görev ve farkındalığın eksikliğini gösteriyor. Katılımcı sayısı az olsa da Türkiyeli olmayan gazetecilerin ikisinin de güvenlik eğitimi aldığını belirtmesi Türkiye’deki medya ortamının bu konudaki eksikliğini destekliyor.

Öte yandan bazı gazetecilerin mental sağlıkları için yardım alamama sebebi olarak ekonomik imkânsızlıkları göstermesi de bu alandaki destek mekanizmalarının eksikliğini ortaya koyuyor.

Anket soruları kapsamında gazetecilere önerileri sorulduğunda en sık aldığımız cevap “dayanışmanın güçlendirilmesi” oldu.

“

...Caydırıcı cezalarla sonuçlanan davalara daha fazla yer vermeliyiz. Tabii caydırıcı cezalar veriliyorsa. Meslek örgütlerinin serbest çalışanlara daha fazla hukuki ve finansal destek vermesi gerekiyor. Saldırılarda atılacak adımlarla ilgili çevrimiçi eğitim atölyeleri yapılabilir.

”

Bu kapsamda hem gazeteciler arası dayanışmanın sağlanması hem de gazeteci örgütlerinin daha aktif olması gazetecilerin beklentilerinden biri.

“

Meslek örgütlerinin gazetecileri daha fazla kollayan bir çalışma sistemi olması gerekiyor. Sadece açıklamalar insanları korumuyor.

”

“

...Siyasetin gazetecileri hedef tahtasına koymaması gerekiyor. Bu konularda gazeteci örgütlerine büyük iş düşüyor. Ancak çok da etkili mücadele ettiklerini düşünmüyorum.

”

“

Meslek örgütleri, polislerin sürekli sorduğu sarı basın kartı düzenlemesiyle ilgili daha fazla çalışmalı. Özellikle eylemlerde haber takibi sırasında hiç güvende hissetmiyorum.

”

Meslek örgütlerinin ihlale uğrayan gazetecilere hukuki yardım sağlamasının yanında cezasızlıkla mücadele de altı çizilen önerilerden biri. Yine editoryal bağımsızlığın sağlanması da şiddete karşı önlemlerden biri olarak sunuldu.

“

Gazeteciliğin dokunulmazlığı olmalı. Topluma duyuracağı bilgilerde ‘acaba başıma ne gelir’ düşüncesinin olmadığı bir ortam sağlanmalı.

”

Ayrıca gazetecilerin iş güvenliğinin sağlanması ve düşük ücretlerle çalıştırılmamaları da dile getirilen taleplerden.

ÖNERİLER

- Gazetecilere yönelik şiddet vakalarının failleri ivedilikle tespit edilmeli, olaylar hızlı ve etkili bir şekilde soruşturulup çözüme kavuşturulmalı.
- Kolluk ve yargı gibi kamu görevlileri eliyle gazetecilere yöneltilen baskılara son verilmeli.
- Sahada haber takibi yapan gazetecilere yönelik kolluk tacizi ve şiddeti sona erdirilmeli. Polisin keyfi engellemelerine karşı Anayasa Mahkemesinin Beyza Kural kararındaki değerlendirmeleri dikkate alınmalı, gazetecilerin görevlerini yapmasını engelleyen polis görevlileri ve sorumlular hakkında etkin soruşturma yürütülüp caydırıcı yaptırımlar uygulanmalı.
- Kolluk görevlilerine Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) tarafından güvence altına alınan basın özgürlüğü üzerine eğitimler verilmeli.
- Basın Kartının gazetecilere Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı tarafından verilmesine son verilmeli. Bu yetki, kanuni düzenlemeyle basın meslek örgütlerine verilmeli.
- Gazetecilerin çalışma, ifade ve basın özgürlüklerine yönelik açık tehdit oluşturan ve kamuoyunda “sansür yasası” olarak bilinen kanunla getirilen değişiklikler geri alınmalı.
- Gazetecilerin sendikal örgütlenme özgürlüğü sağlanmalı, örgütlenmeleri önündeki engeller kaldırılmalı.
- Basın meslek örgütleri arasındaki dayanışma ve koordinasyon artırılmalı. Gazeteciler için destek hatları, iletişim noktaları ve/veya destek prosedürleri gibi çeşitli destek kanalları geliştirilmeli.
- Hukuk sistemi içinde, sosyal medya platformlarında ve meslek örgütleri içinde şiddet ve saldırılara karşı şikayette bulunulacak kanallar genişletilmeli, basitleştirilmeli.
- Tehditlere maruz kalan gazeteciler için ücretsiz danışmanlık ile hukuki desteğe erişim kolaylaştırılmalı.
- Şiddet ve biçimleri konusunda daha fazla eğitim ve farkındalık çalışmasına ihtiyaç var. Özellikle çevrimiçi taciz bir şiddet biçimi olarak vurgulanmalı ve ciddiye alınmalı.
- Gazetecilere yönelik şiddet ve etkileri ile ilgili dokümantasyon ve haberciliğin yanı sıra bu şiddetle mücadelede etkili stratejilere yönelik araştırma ve programlara öncelik verilmeli. Bu programlar desteklenmeli ve finanse edilmeli.
- Gazetecileri Türkiye hukuk sistemindeki hakları konusunda bilgilendirecek materyaller oluşturulmalı ve bunlar düzenli olarak güncellenmeli. Gazetecilerin güvenliği ve hakları konusunda zaten var olan materyaller de gazeteciler arasında yaygınlaştırılmalı. Yabancı dillerde gazetecilerin güvenliğine yönelik yayımlanan el kitapları Türkçe'ye çevrilmeli ve yayınlanmalıdır.
- Gazetecilere işverenler ve basın örgütleri tarafından düzenli olarak güvenlik ve hak temelli eğitimler verilmeli. İşverenler, medya kuruluşları ve meslek örgütleri gazetecileri güvenlik eğitimlerine katılmaya teşvik etmeli ve gazetecilerin bu eğitimlere katılımını kolaylaştırmalı.
- Serbest çalışan gazetecilerin özlük hakları da garanti altına alınmalı.
- Sosyal medya platformları gazetecilere yönelik troll saldırıları ve doxxing eylemleri karşısında aktif önlem almalı.

GAZETECİLER İÇİN KAYNAKLAR

**CPJ Gazetecinin
Güvenlik Rehberi (Türkçe)**
Committee to Protect Journalists, 2012

**Kadın Gazeteciler için
Güvenlik El Kitabı (Türkçe)**
Abeer Saady, 2021

**Gazeteciler için
Güvenlik Rehberi (İngilizce)**
Safety Guide for Journalists
Reporters Without Borders, 2016

**Serbest çalışan gazeteciler için
güvenlik araç kutusu (İngilizce)**
Safety tool-box for freelance journalists
Rory Peck Trust

GAZETECİLER İÇİN KAYNAKLAR

Gazetecilerin protestoları güvenli bir şekilde haber yapması için 23 yönerge (İngilizce)
23 guidelines for journalists to safely cover protests. The Poynter Institute, 2020

Çevrimiçi Taciz Saha Kılavuzu (İngilizce)
The Online Harassment Field Manual
PEN America, 2020

Kadın Gazeteciler için Çevrimiçi Tazice Nasıl Yanıt Verileceği Konusunda Pratik Kılavuz (İngilizce)
Practical guide for women journalists on how to respond to online harassment UNESCO, 2021

Haber odaları için cinsiyete duyarlı güvenlik politikaları: yönergeler + kontrol listesi (İngilizce)
Gender-sensitive safety policies for newsrooms: guidelines + checklist UNESCO, 2021

